

Examen VWO

2024

tijdvak 2
donderdag 20 juni
13.30 - 16.30 uur

geschiedenis

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 27 vragen.
Voor dit examen zijn maximaal 73 punten te behalen.
Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd.
Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Door de tijd heen

De volgende vrouwen, die kleren aantrokken die in hun tijd door mannen werden gedragen, staan in willekeurige volgorde:

- 1 Amelia Jenks Bloomer woonde de eerste Amerikaanse bijeenkomst van de vrouwenrechtenbeweging bij. De lange wijde broek die zij droeg kreeg de naam 'Bloomer'.
- 2 De actrice Marlene Dietrich had, gekleed in rokkostuum, succes in de filmzalen van de Weimarrepubliek.
- 3 De Nederlands-Joodse dirigent Frieda Belinfante droeg mannenkleren tijdens haar verzetswerk en als onderduiker.
- 4 De oorlogscorrespondente Dorothy Lawrence droeg een soldatenuniform om niet op te vallen in de loopgraven in Frankrijk.
- 5 Francina Broese Gunningh, die mannenkleren aantrok om veilig door Frankrijk te kunnen reizen, werd ingelijfd bij het leger van Napoleon.
- 6 Maeyken Blomme droeg de kleren van een matroos om met haar geliefde mee te varen op een schip van de VOC.

- 2p 1 Zet deze vrouwen in de juiste chronologische volgorde, van vroeger naar later. Noteer alleen de nummers.

Prehistorie en oudheid

Gebruik bron 1.

In de eerste eeuw voor Christus komen Italiaanse bondgenoten van de Romeinen in opstand omdat zij het Romeinse burgerrecht niet krijgen.

- 2p 2 Geef aan:
- welke propagandaboodschap de munt moet overbrengen, en
 - dat je met de munt de romanisering van het Italiaanse schiereiland kunt aantonen.

De munten van de opstandige Romeinse bondgenoten (zie bron 1) hadden vaak teksten in het Oskisch, de taal van de bondgenoten, én in het Latijn.

- 2p 3 Leg uit dat de bondgenoten burgerrechten wilden verkrijgen door ook teksten in het Latijn op te nemen.

De middeleeuwen

Gebruik bron 2.

Zacharias is in 741 gekozen als paus.

- 4p 4 Leg uit dat Bonifatius met deze brief:
- de kerstening in Noordwest-Europa wil bevorderen, en
 - zijn positie als missionaris wil versterken bij de nieuwe paus.

Een geschiedenis:

Vanaf de twaalfde eeuw stond op het marktplein van de stad Luik een stenen zuil, de 'perroen' genaamd. Nieuwe wetten waren pas geldig als ze bij de perroen werden afgekondigd. Vanaf 1465 voerden de inwoners van Luik oorlog met de Bourgondische hertogen. Hertog Karel de Stoute won de oorlog en besloot de perroen uit Luik weg te laten halen en in Brugge tentoon te stellen voor de koopmansbeurs.

- 3p 5 Licht het besluit van Karel de Stoute toe door:
- uit te leggen welk politiek beleid in de Nederlanden de hertog uitvoerde door het weghalen van de perroen, en
 - de keuze te verklaren de perroen juist voor de koopmansbeurs te plaatsen.

Gebruik bron 3.

Omstreeks 1450 geeft de Portugese koning opdracht aan Fra Mauro om een kaart te maken van de wereld.

- 3p 6 Licht het maken van de kaart toe door:
- met twee **verschillende** argumenten aan te tonen dat Fra Mauro ernaar streeft een betrouwbare weergave te maken, en
 - aan te geven welk politiek motief de koning heeft voor deze opdracht.

Vroegmoderne tijd

In 1537 werd in Antwerpen *Dat leven ons Heeren Christi Jesu* uitgegeven. Er was een grote vraag naar dit boek, dat was vertaald uit het Latijn en waarin met 186 afbeeldingen het leven van Jezus Christus werd geïllustreerd. Het boek werd kort na uitgave geplaatst op lijsten voor 'quade en suspecte' (slechte en verdachte) boeken die in beslag moesten worden genomen.

- 3p 7 Verklaar:
- de vraag naar boeken zoals deze vanuit de opkomst van de individuele geloofsbeleving in de Nederlanden, en
 - de plaatsing van dit boek op de lijst van boeken die in beslag moesten worden genomen, waarbij je je antwoord ondersteunt met een kenmerkend aspect uit de vroegmoderne tijd.

Gebruik bron 4.

Frederik Hendrik gaat ervan uit dat hij met de bouw van Huis ter Nieuburch:

- zijn legitimiteit als stadhouder binnen de Republiek kan benadrukken, en
- zijn aanzien buiten de Republiek kan vergroten.

4p **8** Leg beide redeneringen van Frederik Hendrik uit, telkens met een andere verwijzing naar de bron.

Een geschiedenis:

In september 1672 eiste een groep burgers het aftreden van het stadsbestuur van Purmerend, omdat de regenten raadspensionaris Johan de Witt zouden hebben gesteund. Zij wilden een nieuw bestuur waarin regenten en burgers plaats zouden nemen. Na onderzoek besloot stadhouder Willem III dat de stadsbestuurders niet hoefden af te treden omdat de beschuldiging niet klopte én omdat de bestuurders hem trouw beloofden.

3p **9** Verklaar de beslissing van Willem III door:

- uit te leggen waardoor een trouw stadsbestuur voor Willem III juist in 1672 belangrijk was, en
- de politiek-bestuurlijke ontwikkeling uit de tweede helft van de zeventiende eeuw te noemen die Willem III versterkte met zijn beslissing.

Gebruik bron 5.

Twee conclusies:

- 1 Richard Bland gaat uit van een verlicht idee van Locke.
- 2 De boodschap van het pamflet *Common Sense* komt overeen met de boodschap van het pamflet van Bland

4p **10** Ondersteun beide conclusies, telkens met een andere verwijzing naar de bron.

Gebruik bron 6.

Dit schilderij wordt geschilderd in opdracht van Antoine Lavoisier en zijn vrouw Marie-Anne Paulze. Paulze laat de schilder enkele aanpassingen maken:

- 1 Zij laat elementen verwijderen die rijkdom uitstralen, waaronder haar grote hoed met satijnen linten en kunstbloemen.
- 2 Zij laat scheikundige instrumenten toevoegen op de tafel.

3p **11** Licht deze aanpassingen toe door:

- voor de eerste aanpassing uit te leggen dat deze verklaard kan worden vanuit het kenmerkend aspect 'het "verlicht denken' dat werd toegepast op het terrein van de sociale verhoudingen', en
- voor de tweede verandering een ander kenmerkend aspect uit de vroegmoderne tijd te noemen dat je hiermee kunt illustreren.

Door de tijd heen

De volgende gebeurtenissen uit het leven van de Fransman Gilbert du Motier markies de La Fayette (1757-1834) staan in willekeurige volgorde:

- 1 Een jaar na de Amerikaanse onafhankelijkheidsverklaring werd La Fayette officier in het leger van George Washington.
- 2 La Fayette schreef mee aan de Franse Verklaring van de rechten van de mens en de burger.
- 3 Na de afscheiding van België werd bij de zoektocht naar een nieuwe vorst voorgesteld om La Fayette tot groothertog te benoemen.
- 4 Na de nederlaag bij de Slag bij Waterloo riep La Fayette Napoleon op om af te treden als keizer.
- 5 Nadat La Fayette zich had uitgesproken tegen de tweede revolutie in Frankrijk, vluchtte hij naar de Zuidelijke Nederlanden.
- 6 Vanwege de acute financiële crisis in Frankrijk adviseerde La Fayette Lodewijk XVI om de Staten-Generaal bijeen te roepen.

- 2p **12** Zet deze gebeurtenissen in de juiste chronologische volgorde, van vroeger naar later. Noteer alleen de nummers.

Moderne tijd

Gebruik bron 7.

Stel: je besluit dat deze bron bruikbaar is voor een onderzoek naar de politieke voorkeur van een deel van het Franse volk in 1814.

- 3p **13** Onderbouw dit besluit door:
- te verklaren dat je door de aard van de bron ervan uitgaat dat Lady Burghersh een betrouwbare beschrijving geeft, en
 - met een verwijzing naar de bron aan te tonen van welk uitgangspunt van het Congres van Wenen het publiek al uitgaat volgens Lady Burghersh.

Gebruik bron 7 nog een keer.

Stel: bij de presentatie van je onderzoek over de politieke voorkeur van een deel van het Franse volk in 1814 (zie vraag 13) geeft een historicus kritiek op je gebruik van de brief van Lady Burghersh.

- 2p **14** Beredeneer waardoor de historicus de informatie in de brief als minder betrouwbaar **en** als niet representatief beschouwt.

Een geschiedenis:

In 1844 maakte George Williams zich zorgen over de grote groep jonge mannen die van het Britse platteland naar de steden trok. Hij richtte de *Young Men's Christian Association* (YMCA) op, waar jonge mannen in de avonden konden sporten of aan Bijbelstudie konden doen.

- 3p **15** Licht deze geschiedenis toe door:
- een historische verklaring te geven voor de grote toestroom van jonge mannen naar de steden in die tijd, en
 - uit te leggen op welke wijze de activiteiten van de YMCA bijdroegen aan het burgerlijk gezinsideaal.

Gebruik bron 8.

Je besluit deze beschrijving te gebruiken voor een onderzoek naar Chinese normen en waarden in de negentiende eeuw.

- 3p **16** Ondersteun je besluit door aan te geven:
- met een verwijzing naar de bron welke Chinese culturele norm je aan de beschrijving kunt ontleen, en
 - vanuit de Chinese cultuur te verklaren dat het aannemelijk is dat Keying aan de keizer een betrouwbare beschrijving geeft.

Gebruik bron 9.

De nationalistische partij brengt deze poster uit na een koerswijziging in 1927.

- 3p **17** Verklaar het uitgeven van deze poster door:
- zonder bron aan te geven welke politieke koerswijziging de nationalistische partij in 1927 bewerkstelligt, en
 - uit te leggen welke boodschap de poster weergeeft over de nationalistische partij, waarbij je je antwoord ondersteunt met een verwijzing naar de bron.

In 1931 stichtten de Japanners in de Chinese provincie Mantsjoerije de staat Mantsjoekwo. Ze stelden Puyi als keizer van Mantsjoekwo aan.

- 2p **18** Leg uit welk politiek doel de Japanners met deze aanstelling van Puyi wilden bereiken.

Twee gegevens over De Beetse, een kamp in Groningen:

1 De Beetse werd in 1935 gebouwd als werkverschaffingskamp om de woeste gronden in de omgeving te ontginnen.

2 In 1944 werden in De Beetse enkele honderden Nederlandse mannen gehuisvest die verplicht werden bij boeren de oogst binnen te halen.

- 2p **19** Noem voor elk gegeven een verschillend kenmerkend aspect van de eerste helft van de twintigste eeuw dat je hiermee kunt illustreren.
Let op: je mag een kenmerkend aspect maar één keer gebruiken.

Gebruik bron 10.

De brief van Elly Herschel is een voorbeeld van brieven die gevangenen in Sobibor verplicht moeten sturen naar familieleden.

- 2p **20** Leg met een verwijzing naar de brief uit, wat de Duitse bezetter hiermee wil bereiken.

Gebruik bron 11.

Twee conclusies:

- 1 De Sovjet-Unie en de westerse geallieerden hebben een verschil van opvatting over het beleid in het naoorlogs Duitsland.
- 2 Het Marshallplan wordt ingezet om de Trumandoctrine te ondersteunen.

- 4p **21** Ondersteun beide conclusies, telkens met een andere verwijzing naar de bron.

Gebruik bron 12.

Stel: je doet onderzoek naar de opstand in 1953. Je twijfelt over het gebruik van dit rapport als bron.

- 3p **22** Licht dit toe door:
- aan te geven welke politieke continuïteit de regering van de DDR met dit rapport wil suggereren, en
 - uit te leggen waardoor je de informatie in het rapport als minder betrouwbaar beschouwt voor je onderzoek.

Gebruik bron 13.

Er bestaat onder jongeren in de Bondsrepubliek in de jaren 1960 sympathie voor de ideeën van Meinhof.

- 2p **23** Leg deze sympathie uit.

Drie besluiten die Mao bekendmaakte in augustus 1966:

- 1 Rode Gardisten mochten vrij reizen met het openbaar vervoer.
- 2 Scholen en universiteiten werden gesloten.
- 3 Mao ging openbare audiënties houden voor zoveel mogelijk Rode Gardisten.

Met deze besluiten wilde Mao de Culturele Revolutie tot een succes maken.

- 3p **24** Geef per besluit telkens een verschillende reden waardoor dit besluit de Culturele Revolutie ondersteunde.

Let op: de laatste vragen van dit examen staan op de volgende pagina.

Twee gegevens:

- 1 In augustus 1970 tekende Brandt namens de BRD het 'Verdrag van Moskou' met de Sovjet-Unie. De landen beloofden hierin zich in te zetten voor de detente.
- 2 In december 1970 tekende Brandt namens de BRD het 'Verdrag van Warschau' met Polen. Hierin werd de grens erkend tussen Duitsland en Polen zoals die na de Tweede Wereldoorlog was vastgelegd.

Brandt zei dat hij het Verdrag van Warschau nooit had kunnen sluiten als hij niet eerst het Verdrag van Moskou had getekend.

2p **25** Leg de redenering van Brandt uit.

In 1979 verspreidde de Chinese mensenrechtenbeweging in de buurt van de Amerikaanse ambassade in Peking posters, waarin de Amerikaanse president gevraagd werd om aandacht te schenken aan de mensenrechten in China.

Deng Xiaoping besloot deze posters te laten weghalen.

2p **26** Geef een buitenlands politieke reden **en** een binnenlands politieke reden voor het besluit van Deng Xiaoping.

Gebruik bron 14.

Met deze foto kan je een sociaal-culturele verandering uit de tweede helft van de twintigste eeuw illustreren.

2p **27** Leg uit welke verandering dit is.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift.